

УДК 658.155

DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.62-21>

**Марусяк Н.Л.**

кандидат економічних наук, доцент,  
доцент кафедри фінансів і кредиту  
*Чернівецький національний університет  
імені Юрія Федьковича*

**Marusyak Natalia**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,  
Associate Professor at the Department  
of Finance and Credit  
*Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

## **ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

**Марусяк Н.Л. Вплив фінансових результатів на забезпечення самофінансування державних лісогосподарських підприємств.** У статті досліджено вплив фінансової результативності на забезпечення самофінансування державних лісогосподарських підприємств. Проаналізовано динаміку формування фінансових результатів, визначено рівень рентабельності державних підприємств цієї галузі. Завдяки побудові аналітичних таблиць досліджено динаміку джерел поповнення капіталу та темпи їх зміни на підприємствах. Визначено, що обсяг прибутку, який залишається у розпорядженні державних підприємств та поповнює їхній власний капітал, є недостатнім для своєчасного оновлення основних засобів та зростання обсягів діяльності. Зношеність основних засобів лісогосподарських підприємств є доволі значною, що зумовлює високий рівень собівартості реалізованої продукції та низькі значення показників прибутковості. Недостатній рівень самофінансування зумовлює необхідність використання позикового капіталу для забезпечення необхідного обсягу господарської діяльності підприємств. Зростання фінансових результатів забезпечить умови самофінансування розширеного відтворення капіталу та стійкого розвитку державних лісогосподарських підприємств.

**Ключові слова:** фінансові результати, прибуток, самофінансування, власний капітал, відтворення капіталу.

**Марусяк Н.Л. Влияние финансовых результатов на обеспечение самофинансирования государственных лесохозяйственных предприятий.** В статье исследовано влияние финансовой результативности на обеспечение самофинансирования государственных лесохозяйственных предприятий. Проанализирована динамика формирования финансовых результатов, определен уровень рентабельности государственных предприятий данной отрасли. Благодаря построению аналитических таблиц исследована динамика источников пополнения капитала и темпы их изменения на предприятиях. Определено, что объем прибыли, которая остается в распоряжении государственных предприятий и пополняет их собственный капитал, недостаточен для своевременного обновления основных средств и роста объемов деятельности. Износ основных средств лесохозяйственных предприятий довольно значительный, что приводит к высокому уровню себестоимости реализованной продукции и низким значениям показателей доходности. Недостаточный уровень самофинансирования вызывает необходимость использования заемного капитала для обеспечения необходимого

объема хозяйственной деятельности предприятий. Рост финансовых результатов обеспечит условия самофинансирования расширенного воспроизводства капитала и устойчивого развития государственных лесохозяйственных предприятий.

**Ключевые слова:** финансовые результаты, прибыль, самофинансирование, собственный капитал, воспроизводство капитала.

**Marusyak Nataliia. The impact of financial results on self-financing of state forestry enterprises.** One of the main conditions for the efficiency of economic and financial systems of forestry is to ensure self-sufficiency and self-financing of state forestry enterprises. To do this, it is necessary to effectively carry out forestry activities and obtain a sufficient amount of net income to replenish the equity. Therefore, it is important to study the financial performance of forestry enterprises and its impact on their self-financing. The article analyses the dynamics of the formation of financial results and determines the level of profitability of state-owned enterprises in this industry. The dynamics of sources of equity replenishment and the rate of their change in enterprises are studied with the help of the construction of analytical tables. The financial efficiency of forestry enterprises decreases and the amount of net profit decreases with every passing year. It has been determined that the amount of profit that remains at the disposal of state-owned enterprises and replenishes their equity is insufficient for the timely renewal of fixed assets and increase in the volume of activities. The enterprises have developed the practice of distributing most of the profits to parent organizations and using it to refinance the enterprises themselves residually. An insufficient level of self-financing necessitates the use of loan capital to ensure the required economic activity of enterprises. In recent years, its share in the sources of funding has been growing. Due to the low level of profitability, after distribution, a small amount of net profit remains for the replenishment of equity and the reproduction of fixed assets. Depreciation of fixed assets of forestry enterprises is quite significant, more than 50%, which leads to high costs of goods sold and low profit level indicators. In today's competitive environment, it is necessary to look for ways to increase financial results and provide conditions for self-financing of extended reproduction and sustainable development of state forestry enterprises. Therefore, the effective organization of both external and internal financial relations of state enterprises will contribute to the further functioning and development of forestry.

**Key words:** financial results, profit, self-financing, equity, reproduction of capital.

**Постановка проблеми.** Проблема ефективності державної форми власності є одним із ключових завдань побудови ефективного фінансового механізму. Метою реформування економічної та фінансової систем лісового господарства є забезпечення самоокупності та прибутковості лісогосподарської діяльності. Самофінансування лісогосподарського виробництва – запорука їхньої стабільної роботи. Необхідною умовою достатнього рівня самофінансування є ефективне використання капіталу у господарській діяльності й отримання такого розміру прибутку, що дасть змогу забезпечити потреби розширеного відтворення. Тому актуальним є дослідження фінансової результативності підприємств лісового господарства та її впливу на забезпечення їх самоокупності та самофінансування.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Різні аспекти фінансової результативності діяльності підприємств висвітлені у роботах таких учених, як: І.О. Бланк, О.В. Будько, Н.О. Власова, Л.М. Духновська, Л.Н. Гончаренко, А.М. Турило, С.В. Ушаренко, О.В. Шляга. Проблеми самофінансування підприємств розглядали Г.М. Азаренкова, Ю.М. Воробйов, І.В. Зятковський, В.М. Гриньова, Г.Г. Кірейцев, А.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко. Водночас, незважаючи на системні наукові розробки, питання впливу фінансової результативності на забезпечення самофінансування державних підприємств не повною мірою обґрунтовані. Нині проблеми забезпечення самофінансування державних лісозаготівельних підприємств потребують подальшого дослідження.

**Постановка завдання.** Метою статті є дослідження впливу отриманих фінансових результатів державних лісогосподарських підприємств на забезпечення їх самофінансування.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Як відомо, «фінансовий результат – це приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період. Основним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів. Збиток підприємства означає втрату фінансових ресурсів підприємств; якщо збитки мають регулярний характер, то врешті-решт будуть витрачені всі фінансові ресурси і підприємство збанкрутує» [1, с. 173].

Об'єктивна закономірність нормального функціонування в ринковому економічному середовищі підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми – підтримка необхідного рівня прибутковості. Прибуток є однією із найважливіших фінансових категорій, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства та характеризує її ефективність. Систематична нестача прибутку та негативна тенденція його зменшення свідчать про неефективність та ризиковість господарської діяльності, що є однією із головних внутрішніх причин банкрутства.

Розмір прибутку підприємства залежить від встановленого порядку визначення фінансового результату, собівартості продукції, загальногосподарських витрат, адміністративних витрат та витрат на збул. На кожному етапі формування прибутку – валового, від операційної діяльності, від фінансової діяльності та чистого прибутку – важливим моментом є збільшення доходів та скорочення витрат. Таким чином, прибуток – важливий показник, який є якісною характеристикою ефективності господарської діяльності та використання всіх наявних ресурсів [2, с. 101].

Прибуток – це основне внутрішнє джерело самофінансування поточного та довгострокового розвитку підприємства; індикатор кредитоспроможності, гарант виконання підприємством своїх зобов'язань. У таблиці 1 наведені фінансові результати лісогосподарських підприємств Карпатського регіону у 2015–2019 рр. За даними таблиці, впродовж 2015–2018 рр. простежується тенденція зростання чистого доходу від реалізації продукції у всіх представлених лісогосподарських підприємствах. У 2019 р. відбулося зменшення обсягу реалізації продукції у ДП «Путильський лігосп» та ДП «Берегометське ЛМГ». Аналогічну тенденцію зменшення мала собівартість реалізованої продукції. Крім того, адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати лісогосподарських підприємств щорічно збільшувалися. Тенденція зростання витрат швидше, ніж зростання обсягів реалізації, позначилася на кінцевому фінансовому результаті – на формуванні чистого прибутку, розмір якого переважно зменшується впродовж п'яти років.

Фінансові результати діяльності підприємств точніше, ніж прибуток, характеризують відносні показники рентабельності. Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає

співвідношення ефекту із вкладеним капіталом або спожитими ресурсами [3, с. 80]. Динаміка основних показників рентабельності діяльності лісогосподарських підприємств наведена в таблиці 2.

Як видно у таблиці 2, найвищі значення показників рентабельності реалізації продукції, рентабельності капіталу та власного капіталу лісогосподарських підприємств спостерігалися у 2015 р. У 2019 р різко знизилася всі значення показників рентабельності. Це зумовлено значним зменшенням обсягів отриманого чистого прибутку підприємств.

Прибуток підприємства – основне внутрішнє джерело поповнення власного капіталу, що є основою фінансової незалежності і самостійності. Зміни в розмірі та складі власного капіталу підприємства відбуваються в результаті операцій із власниками, за рахунок формування додаткового та резервного капіталу, нерозподіленого прибутку.

Наведені лісогосподарські підприємства отримують прибуток, хоча його обсяг досить низький. Підприємства є державними, тому значна частина прибутку розподіляється вищестоящій організації і близько 10–25% залишається в розпорядженні лісових господарств. Таким чином, щороку лише незначну частину чистого прибутку лісогосподарські підприємства, формуючи

Таблиця 1

**Показники фінансової результативності лісогосподарських підприємств  
Карпатського регіону у 2015–2019 рр., тис. грн.**

Показники	Роки	ДП «Путильський лігосп»	ДП «Берегометське ЛМГ»	ДП «Брошнівський лігосп»	ДП «Дрогобицьке лісове господарство»
Чистий дохід від реалізації продукції	2015	78 072	115 447	54 119	53 904
	2016	66393	117934	56653	55124
	2017	74693	134180	69465	62885
	2018	82044	152639	78432	71840
	2019	69589	134483	80363	82954
Собівартість реалізованої продукції	2015	58 834	87 481	35 998	43 197
	2016	53430	99001	44414	47995
	2017	63265	112339	52994	55662
	2018	69934	130383	60004	73488
	2019	58810	112177	61318	62087
Інші доходи	2015	1219	3774	1827	787
	2016	2367	1987	1111	262
	2017	2416	981	1028	2396
	2018	2087	1775	1379	2911
	2019	2072	494	296	5348
Інші витрати (адмін., на збут, інші операційні, фінансові та інші витрати )	2015	9463	19 473	10 977	10 177
	2016	9450	14393	10204	6608
	2017	11 506	15 460	14 318	8532
	2018	12 848	20 808	16 172	11 101
	2019	12 313	19 781	16 998	14 277
Податок на прибуток	2015	2079	2986	1615	459
	2016	1303	1175	566	182
	2017	777	1325	573	516
	2018	849	1203	654	861
	2019	450	925	237	772
Чистий прибуток	2015	8915	9504	7356	858
	2016	4577	5352	2580	601
	2017	1561	6037	2608	571
	2018	500	2020	2981	415
	2019	88	2094	1081	52

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємств

Таблиця 2

**Динаміка основних показників рентабельності лісгосподарських підприємств  
Карпатського регіону у 2015–2019 рр., %**

Показники	Роки	ДП «Путильський лісгосп»	ДП «Берегометське ЛМГ»	ДП «Брошнівський лісгосп»	ДП «Дрогобицьке лісове господарство»
Рентабельність реалізації продукції	2015	11,42	8,23	13,59	1,59
	2016	6,89	4,54	4,55	1,09
	2017	2,09	4,5	3,75	0,91
	2018	0,61	1,32	3,8	0,58
	2019	0,13	1,56	1,35	0,06
Рентабельність капіталу	2015	24,29	24,93	52,82	6,56
	2016	10,64	11,84	14,74	4,64
	2017	3,51	13,18	12,88	3,52
	2018	1,24	4,23	11,45	1,82
	2019	0,24	4,09	3,47	0,19
Рентабельність власного капіталу	2015	42,70	53,80	86,84	23,08
	2016	19,07	23,93	21,64	15,85
	2017	6,58	25,42	20,75	14,5
	2018	2,09	8,18	22,82	10,24
	2019	0,37	8,39	8,14	1,3

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємств

Таблиця 3

**Динаміка частки додаткового капіталу у складі власного капіталу  
лісгосподарських підприємств Карпатського регіону у 2015–2019 рр.**

Показники	Роки	ДП «Путильський лісгосп»	ДП «Берегометське ЛМГ»	ДП «Брошнівський лісгосп»	ДП «Дрогобицьке лісове господарство»
Власний капітал, тис. грн.	2015	24 442	21 706	11 599	3717
	2016	23 563	23 016	12 245	3867
	2017	23 878	24 489	12 897	4010
	2018	23 857	24 800	13 234	4092
	2019	23 670	24 990	13 342	3920
Додатковий капітал, тис. грн.	2015	20 022	20 709	10 194	1838
	2016	21 170	22 019	10 840	1988
	2017	21 591	23 492	11 497	2131
	2018	21 716	23 803	11 829	2213
	2019	21 690	23 993	11 937	2041
Питома вага додаткового капіталу у складі власного капіталу, %	2015	81,92	95,41	87,89	49,45
	2016	89,84	95,67	88,53	51,41
	2017	90,42	95,93	89,14	53,14
	2018	91,03	95,98	89,38	54,08
	2019	91,63	96,01	89,47	52,07

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємств

їхній додатковий капітал, реінвестують. Нерозподілений прибуток підприємства не накопичують. Внаслідок розподілу прибутку частка додаткового капіталу у складі власного капіталу щороку збільшується і становить у більшості підприємств близько 90% їхнього власного капіталу (таблиця 3).

Власний капітал є основою самофінансування, його обсяг та склад залежить від форми власності та організаційно-правової форми господарювання. Важливим принципом самофінансування підприємств є забезпечення розширеного відтворення за рахунок власного капіталу. Самофінансування передбачає не лише відшкодування витрат на виробництво і реалізацію продукції, сплату платежів до бюджету, фінансування соціального розвитку і матеріальне стимулювання працівників, як за самоокупності, а й фінансування

капітальних вкладень, приріст власного оборотного капіталу та інших витрат із розширення діяльності підприємства за рахунок власних фінансових ресурсів. Як зазначав І. Зятковський, «самофінансування – це фінансова стратегія управління суб'єкта підприємницької діяльності власними доходами і надходженнями у грошовій формі відповідного цільового призначення (фінансовими ресурсами) з метою акумулювання капіталу, достатнього для фінансування розширеного відтворення» [4, с. 136]. Водночас самофінансування не виключає використання позикових коштів на основі поворотності і платності.

Внаслідок незначного обсягу прибутку, що спрямовується на поповнення власного капіталу лісгосподарських підприємств, змін у його розмірі впродовж п'яти років майже не спостерігається (таблиця 4). Вод-

ночас у більшості підприємств зростає фінансування за рахунок позикових джерел. Це зумовлено нестачею власних фінансових ресурсів для забезпечення господарської діяльності у необхідному розмірі та умов для відтворення капіталу.

Оскільки позиковий капітал мав тенденцію до зростання, а обсяг власного капіталу був сталим, питома вага останнього у загальному розмірі фінансових ресурсів лісгосподарських підприємств зменшилася, за винятком ДП «Путильський лісгосп», у якого зменшувався обсяг фінансування господарської діяльності загалом.

Для функціонування на умовах самофінансування підприємства мають забезпечувати високий рівень рентабельності. Рентабельність є відносною величиною і великою мірою залежить від віку і ступеня зношеності основних засобів підприємства, частки тих, що підлягають заміні. Зі збільшенням обсягів заміщуваних основних засобів підприємствам необхідно збільшувати розмір прибутку як основного джерела для їх фінансування, що приводить, як правило, до підвищення рівня рентабельності, і навпаки.

У досліджуваних підприємств низький рівень рентабельності, крім того, незначний обсяг чистого прибутку після розподілу залишається для поповнення власного капіталу та відтворення основних засобів. Так, зношеність основних засобів лісгосподарських підприємств є більшою за 50% (таблиця 5). Крім того, впродовж п'яти років спостерігається збільшення коефіцієнта зносу у деяких підприємств до 60% і більше.

Оскільки оновлення основних засобів відбувається повільніше, ніж знос, придатність їх зменшується, що зумовлює високий рівень собівартості продукції та, як наслідок, низькі значення рентабельності, що веде до

проблем із самофінансуванням діяльності лісгосподарських підприємств.

**Висновки з проведеного дослідження.** Для збалансованого та стійкого розвитку лісгосподарських підприємств необхідне розширене відтворення, фінансування якого повинно здійснюватися переважно за рахунок отриманого підприємством позитивного фінансового результату від господарської діяльності. Відзначимо, що зв'язок між рівнем самофінансування та фінансовим результатом є прямим та взаємним, оскільки від величини фінансового результату залежить масштаб оновлення основних засобів, можливості відтворення лісового фонду, впровадження нових видів діяльності. Це впливає на розмір фінансового результату, що отримують підприємства у майбутньому. Саме така взаємодія фінансових результатів та рівня самофінансування забезпечить якісний розвиток лісгосподарської діяльності підприємств. Від розміру прибутку, що залишається у розпорядженні підприємств, залежить подальше функціонування підприємства загалом. Тому отримання прибутку та збільшення його обсягу є життєво необхідним для приросту власного капіталу підприємств. Зростання власного капіталу забезпечить умови для самофінансування та ефективності господарської діяльності у подальшому. Адже позитивний фінансовий результат є основним джерелом стійкого розвитку підприємств.

Тому підвищення фінансової результативності та збільшення частки прибутку, що залишається у розпорядженні лісгосподарських підприємств, сприятиме забезпеченню достатнього рівня самофінансування для задоволення відтворювальних потреб та активізації інвестиційної діяльності.

Таблиця 4

**Співвідношення змін власного та позикового капіталу лісгосподарських підприємств  
Карпатського регіону за 2015–2019 рр.**

Показники	Роки	ДП «Путильський лісгосп»	ДП «Берегометське ЛМГ»	ДП «Брошнівський лісгосп»	ДП «Дрогобицьке лісове господарство»
Власний капітал, тис. грн.	2015	24 442	21 706	11 599	3717
	2016	23 563	23 016	12 245	3867
	2017	23 878	24 489	12 897	4010
	2018	23 857	24 800	13 234	4092
	2019	23 670	24 990	13 342	3920
Темп росту до попереднього року, %	2016	96,40	106,04	105,57	104,04
	2017	101,34	106,40	105,32	103,70
	2018	99,91	101,76	102,61	102,04
	2019	99,22	100,28	100,82	95,80
Питома вага власного капіталу, %	2015	60,30	48,22	69,43	28,40
	2016	51,79	50,70	66,94	30,12
	2017	55,01	52,99	58,09	20,41
	2018	63,93	50,61	44,28	15,80
	2019	63,75	47,01	41,13	13,88
Позиковий капітал, тис. грн.	2015	16 090	23 311	5107	9371
	2016	21 931	22 383	6047	8972
	2017	19 528	21 722	9306	15636
	2018	13 462	24 317	16 655	21799
	2019	13 458	28 172	19 095	24320
Темп росту до попереднього року, %	2016	136,30	96,02	118,41	95,7
	2017	89,04	97,05	153,89	174,28
	2018	68,94	111,95	178,97	139,42
	2019	99,97	115,85	114,65	111,56

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємств



**Динаміка зношеності основних засобів лісогосподарських підприємств  
Карпатського регіону за 2015–2019 рр., %**

Показники	Роки	ДП «Путильський лісгосп»	ДП «Берегометське ЛМГ»	ДП «Брошнівський лісгосп»	ДП «Дрогобицьке лісове господарство»
Коефіцієнт зносу основних засобів	2015	42,43	52,25	46,94	51,70
	2016	43,89	57,51	50,46	58,66
	2017	47,79	60,64	49,24	55,34
	2018	49,11	63,69	49,65	57,39
	2019	54,30	66,63	52,27	59,38

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності підприємств

**Список використаних джерел:**

1. Лондар С.Л., Тимошенко О.В. Фінанси: навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2009, 384 с.
2. Духновська Л.М., Павлов В.С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 17, Ч. 1. С. 100–102.
3. Шляга О.В., Шипуля Л.І. Прибуток та рентабельність як показники ефективності виробництва. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. № 8. С. 75–81.
4. Зятковський І. Проблеми самофінансування суб'єкта підприємницької діяльності. *Світ фінансів*. 2007. № 11. С. 135–139.

**References:**

1. Londar S.L., Tymoshenko O.V. (2009) *Finansy* [Finance]. Vinnytsya: Nova Knygha. (in Ukrainian)
2. Dukhnovs'jka L.M., Pavlov V.S. (2018) *Prybutkovistj pidpryjemstva: sutnistj ta efektyvnistj upravlinnja* [Profitability of the enterprise: the essence and efficiency of management]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, vol. 17, no. 1, pp. 100–102.
3. Shljagha O.V., Shypulja L. I. (2014) *Prybutok ta rentabelnistj, jak pokaznyky efektyvnosti vyrobnyctva* [Profit and profitability as indicators of production efficiency]. *Economic Bulletin of the Zaporozhye State Engineering Academy*, vol. 8, pp. 75–81.
4. Ziatkovskyi I. (2007) *Problemy samofinansuvannia subiekta pidpryjemnytskoi diialnosti* [Problems of self-financing of a business entity]. *The world of finance*, vol. 11, pp. 135–139.